

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

TILPASNING OG UTPRØVING AV INTERNATIONAL CHILD DEVELOPMENT PROGRAMME (ICDP) TIL BRUK I ASYLMOTTAK

Prosjektperiode 2015 – 2016

v/ seniorrådgiver Grete Flakk, Bufdir

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Norge

TILPASNING OG UTPRØVING AV ICDP I ASYLMOTTAK

- Forankret i handlingsplanen *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*

Tiltak 1: *Tiltakspakke for forebygging*. Vi spilte inn som tiltak både ICDP i krisesenter og ICDP i asylmottak – fikk midler til å gjennomføre begge prosjekter.

MÅLSETTING FOR ASYLPROSJEKTET

- Forebygge vold i nære relasjoner på kort og lang sikt
 - Bidra til å styrke foreldre i sin relasjon til barnet i en grunnleggende usikker livssituasjon
 - Bidra til å øke foreldrenes bevissthet om egen omsorgsrolle
 - Bidra til å øke foreldrenes sensitivitet overfor barna
 - Ambisjon å bidra til å styrke samarbeidet mellom asylmottaket og vertskommunen
 - Ambisjon å videreutvikle arbeidet med foreldreveiledning i mottak

OVERORDNEDE MÅLSETTINGER – ICDP

- Forebygge psykososiale problemer blant barn og unge gjennom å støtte og styrke foreldre og andre omsorgsgivere i deres omsorgsrolle
- Gjennom det universelle tilbudet fange opp de foreldrene som har større utfordringer enn andre
- For familier med minoritetsbakgrunn: bygge bro mellom familienes tradisjonelle verdier og tradisjoner i barneoppdragelse og norske verdier og tradisjoner

MÅLSETTINGER – ICDP

- Fremme positiv oppfatning av og holdning til barnet
- Fremme omsorgsgiverens oppfatning av seg selv som kompetent og mestrende
- Påvirke omsorgsgiverens forståelse av hvor viktig samhandlingen mellom omsorgsgiveren og barnet er for barnets utvikling

ICDP BYGGER PÅ TRE PILARER

- Omsorgsgivers oppfatning av barnet er avgjørende for den omsorgen barnet får
- Det er tre dialoger som er grunnleggende for at barn skal utvikle seg optimalt; den emosjonelle, den meningsskapende/utvidende og den regulerende dialogen
- Veiledning av foreldre kan best skje ved å aktivere, bevisstgjøre og understøtte foreldrenes positive praksis, i stedet for å pådytte regler og påbud som kan virke fremmedgjørende

BEVISSTGJØRENDE / SENSITIVISERENDE METODIKK

- Gi omsorgsgiverne støtte i forhold til det som fungerer
- Hjelp omsorgsgiverne til å finne sin egen "tause" kunnskap
- Styrke omsorgsgivernes selvtillit og tro på egen kompetanse
- Styrke omsorgsgivernes egne problemløsende evner

UTFORDRINGER FOR FORELDRE – OG BARN - I MOTTAK

- Asylmottaket huser foreldre/familier i ulike faser av sin asylsøkerprosess
- Foreldrene står alene med alle praktiske og moralske sider ved foreldreskapet – kontrast til hjemlandet
- Foreldrene passiviseres uten rett til arbeid, mens barna blir integrert i skole og evt barnehage – forskyver maktbalansen i familien
- Barna blir ofte mye mer kompetente enn foreldrene (Eastmond 2010)
- Vansker med økonomi, sosiale nettverk, trangboddhet/mangel på privatliv, lav boligstandard, problemer med døgnrytme
- Usikker framtid
- Tilværelsen preget av egen og andres flytting
- Mange foreldre er psykisk syke, preget av traumer eller depresjon
- Sårbare foreldre – sårbare barn som har ekstra behov for støtte og oppfølging

GJENNOMFØRING AV PROSJEKTET

- Prosjektstart våren 2015
 - Prosjektplan og budsjett ble utarbeidet
 - Opplegg tilpasset målgruppen ble utarbeidet
 - Referansegruppe ble oppnevnt
 - Rekruttering av asylmottak til å delta i prosjektet ble gjennomført
- 11 asylmottak takket ja til å delta, fordelt på 11 ulike kommuner i hele Norge

GJENNOMFØRING FORTS.

- Opplæringssamlinger for veiledere gjennomført i Oslo og Tromsø i november 2015
- Gjennomføring av veiledningsgruppene november 2015 - juni 2016.
- Veilednings/erfaringssamlinger for veilederne gjennomført i februar/mars 2016 i Oslo og Bergen
- Oppsummeringssamling i Oslo juni 2016
- Juni 2016 – oppstart forskning FAFO

FORANKRING

- Samarbeid med UDI (Utlendingsdirektoratet)
- Rekruttering av mottak via UDIs regionkontor
- Prosjektet forankret hos leder av mottaket

REKRUTTERING AV VEILEDERE

- Veiledere ikke ansatt ved mottakene, men i vertskommunen eller nærliggende kommuner
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ansvarlig for rekruttering av veilederne – ut fra tilgjengelig oversikt over veiledere – ”puslespill”
- Ambisjon at en av veilederne skulle snakke samme språk som foreldrene i gruppen
- Seks av elleve grupper ble gjennomført på morsmål, fem med bruk av tolk
- Sju av veilederparene kjente hverandre fra før
- Veilederne hadde varierende erfaring

REKRUTTERING AV FORELDRE

- Mottaksansvarlig (utpekt av mottaket som kontaktperson for prosjektet) rekrutterte foreldre
- Utgangspunkt at alle foreldrene i gruppen skulle ha samme morsmål
- Alle foreldre som ble spurt om å delta, takket ja
- Deltakelsen skulle være frivillig – var dette reellt?

TILPASNING AV PROGRAMMET TIL MÅLGRUPPEN

- Utgangspunkt i minoritetsversjonen av ICDP, men ti i stedet for tolv møter
- Avgjørende å bruke tid på å skape trygghet og tillit
- Den emosjonelle dialogen ble mindre vektlagt enn den meningssskapende og den regulerende dialogen
- Vektlagt at barna hadde behov for informasjon fra foreldrene om fortid, nåtid og framtid
- Antatt behov for å drøfte planlegging og situasjonsregulering – eks trangboddhet – flere familier på samme gang
- Tid til refleksjon om holdninger, verdier og kultur i hjemlandet – i møte med det norske samfunnet
- Informasjon om barnehage, skole og forventninger til foreldre lagt inn
- Tema om kjønnsroller, oppgavefordeling og autoritet lagt inn

FORELDRENE MOTIVASJON FOR Å DELTA

- Få informasjon om barneoppdragelse i Norge: frykt for og nysgjerrighet på det ukjente
- Frykt for barnevernet – mange har endret sin omsorgspraksis på måter de opplever er feil, fordi de tror det er slik det skal gjøres i Norge: *Vi trodde at om man ikke gir barna alt de ønsker seg, så kommer barnevernet. Det gjør at vi ikke har oppdratt barna våre slik vi ville. For vi var redde for at barna skulle gå til barnevernet da.*
- Hjelp til livssituasjonen, ikke relasjonen til barnet. Hvordan takle små og store utfordringer ved mottakslivet?

ENDRINGER HOS FORELDRENE

- Kunnskap om Norge og det norske systemet førte til økt trygghet i foreldrerollen – viktig med ny kunnskap samt mulighet til å stille spørsmål og reflektere rundt forskjeller
- Ble tryggere på å sette grenser – fikk bekreftelse på at det var riktig med grenser
- Den emosjonelle dialogen førte til bedre samspill: *Jeg hadde aldri visst at jeg måtte faktisk behandle, eller kommunisere med babyer før kurs. Det kurset har gitt meg masse, egentlig. Jeg har lært veldig mye, hva vi skal gjøre med en baby (far).*
- Å møte andre i samme situasjon førte til økt trygghet og bedre nettverk – for noen var det viktigere enn selve innholdet i veiledningen
- Foreldreveiledningen gav et ”pustehull” i hverdagen – mulighet til å være foreldre, ikke bare asylsøkere

Utfordringer

- Vanskelig å være "til stede" så kort tid etter ankomst – begrense antall tema som tas opp i gruppene?
 - Foreldre i mottak har behov for støtte langs flere dimensjoner – sammensatte behov (praktiske og juridiske spørsmål, traumatiske opplevelser, håndtere usikkerhet og fortvilelse, mestre foreldrerollen)
 - Foreldreveiledning kan bare være ett av flere tiltak
-

RELASJONEN MELLOM VEILEDERNE OG FORELDRENE SOM NØKKELE FOR Å FÅ TIL ENDRING

- Nærhetsrelasjonen – preget av emosjoner og omsorg, beskriver foreldre utelukkende positivt. Utfordrende foreldre sees på som foreldre med ekstra behov for å bli møtt, sett og anerkjent.
- Proffrelasjonen – beskriver også foreldre positivt, men mer analytisk og profesjonelt. Utfordrende foreldre må møtes med respekt for sin egenart, ikke defineres og sammenlignes med de andre foreldrene.
- Streverrelasjonen – beskriver stort sett foreldre positivt, bortsett fra de som oppleves krevende. Disse foreldrene oppfattes som forstyrrende elementer i gruppen. Relasjonen butter imot, og veileder oppfatter ikke sin egen rolle i samspillet. Konfrontasjon benyttes noen ganger for å få fram hva foreldrene «egentlig» mener.

OPPNÅELSE AV MÅLSETTINGENE

- Veiledernes målsettinger:
 - a) Gi foreldrene en arena for å snakke om foreldrerollen
 - b) Forbedre foreldrenes omsorgsevner
 - c) Bidra til integrering

- Ble målsettingene oppnådd?
 - a) Alle veilederne beskriver god måloppnåelse
 - b) Noe variasjon, men et flertall av veilederne viser til eksempler på foreldre som endrer syn på egne barn. Usikkerhet på om endring varer.
 - c) Flertallet av veilederne beskriver ICDP som ett bidrag i en slik sammenheng

FORUTSETNINGER FOR Å LYKKES

- Samkjørte veiledere
- Godt samarbeid mellom veiledere og tolk der dette brukes – tolker med erfaring fra ICDP bør benyttes
- Evne til å skape relasjoner basert på anerkjennelse, ikke definering – være oppmerksom på ulikhet i maktforhold – ekstra viktig når veiledere med majoritetsbakgrunn møter foreldre med minoritetsbakgrunn
- God forankring
- Tilpassede møtefasiliteter – utenfor mottaket

Hvilke mål ble ikke nådd?

- Samarbeidet mellom mottaket og lokalmiljøet ble ikke styrket
 - Lokalmiljøet ble ikke involvert annet enn gjennom enkeltstående veiledere
 - Lite samarbeid mellom mottaket og veilederne

 - Måten mottakene driver foreldreveiledning på ble ikke endret
 - Enkeltstående prosjekt uten læringsverdi for selve mottakene
 - Veiledningen foregikk frakoblet fra mottakene
 - Mottakene ble ikke nok involvert i prosessen
-

Andre utfordringer

- Mottakene ble teknisk arrangør og rekrutterte foreldre uten samarbeid med veilederne
 - Veilederne var ansvarlige for den faglige gjennomføringen av gruppemøtene og hadde ingen oppfølging av foreldrene mellom og etter møtene
 - Ansatte ved mottakene deltok ikke i oppsummerings/veiledningssamlinger for veilederne – frykt for sammenblanding av roller
-

HVA HAR VI LÆRT?

- Foreldreveiledning i mottak løser ikke alle utfordringene foreldrene står i
- Foreldreveiledning gav økt trygghet i foreldrerollen, lettet kommunikasjonen med barna og gav økt trygghet på å kunne sette grenser på en positiv måte
- Anerkjennende dialog mellom veiledere og foreldre skaper bedre grunnlag for å få til gode dialoger mellom ungdom og foreldre enn strategier der veilederne benytter konfrontasjon og provokasjon som metode
- Det er en fordel at veilederne kommer utenfra mottaket
- Det er en fordel om en av veilederne snakker deltakernes morsmål – skaper større anerkjennelse, tillit og håp
- ICDPs metode med *gruppebasert refleksjon der foreldrenes eget ståsted skal vektlegges og anerkjennes, gjør ICDP til et særlig relevant verktøy i møte med foreldre på mottak* (Fafo-rapport 2017)
- Foreldreveiledning ICDP bør tilbys på nytt senere – når foreldre har

Veien videre

- UDI svært godt fornøyd med resultatene fra prosjektet og ønsker fortsatt samarbeid om å utvikle tilbudet om foreldreveiledning i mottak
 - Stortinget har nylig behandlet Prop. 12S Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021).
Vedtak 610: Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ICDP foreldreveiledning blir benyttet i introduksjonsprogrammet og på asylmottak.
-

Evalueringsrapport fra Fafo

**Veiledningserfaringer. Forsøk
med veiledning (ICDP) av
foreldre med
radikaliseringsbekymringer og
foreldre i asylmottak.**

<http://www.fafo.no/index.php/nb/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/veiledningserfaringer>